

دیکشنری مهدوی

۱.

با توجه به حجم بالای لغات و عناوین استفاده شده در حوزه مهدویت، قصد داریم در این سری از پیامها، به عناوین و کلمات مهم‌تر و کاربردی‌تر بپردازیم. ان شاء الله.

الف- ابدال

(از یاران حضرت مهدی در عصر ظهورند) عده ای معلوم از شایستگان خدا هستند که میگویند: هیچگاه زمین از آنان خالی نباشد و جهان بر ایشان برپاست و آن گاه یکی از آنان بمیرد، خدا دیگری را بر می‌گزیند. (۱)

در روایات اسلامی آمده: اینان گروهی از یاران حضرت مهدی در محدوده سوریه کنونی اند و هنگام ظهور، خود را به مکه میرسانند و با ایشان بیعت می‌کنند. (۲)

امام رضا: ابدال همان اوصیا هستند که خدا، ایشان را بَدَلِ پیامبران قرار داد. (۳)

الف- انطاکیه

(محل بیرون آوردن تورات و انجیل واقعی از آن پس از ظهور) شهری در روم باستان بوده که بدست یونانیان ۳۰۰ سال قبل از میلاد مسیح بناشده و الان جزو قلمرو ترکیه ست. شاید ذکر انطاکیه در روایات مهدویت، وجود رابطه تنگاتنگ بین حضرت مهدی و مسیح است. امام باقر فرمودند: تورات و انجیل (واقعی) را از سرزمینی که انطاکیه نام دارد، بیرون می‌آورد. (۴)

(۱) کنز العمال ج ۱۱؛

(۲) کتاب الغیبه طوسی ص ۴۷۶؛

(۳) الاحتجاج ج ۲؛

(۴) علل الشرایع ج ۱

۲.

الف- انجمن حجتیه

از گروه‌هایی اند که از بیش از نیم قرن پیش، در بحث‌های مهدویت کانون توجه بوده‌اند. این انجمن در سال ۳۲ ه.ش با هدف مبارزه با بهائیت (که در دستگاه پهلوی هم نفوذ کرده بود) با تلاش شیخ محمود ذاکرزاده تولایی (حلبی) با همکاری

جمعی از متدینین راه افتاد. وجود بندی در اساسنامه آنان، انقلابیون پیش و پس از انقلاب را بشدت ناراحت کرده بود:
"انجمن به هیچ وجه در امور سیاسی مداخله نخواهد داشت"

بیشتر افرادی که توسط انجمن از بهائیت برمیگشتند، توبه نامه ای مینوشتند که متون بسیاری از آن در کتابخانه آستان قدس موجود است. پیش از انقلاب تاییدیه هایی از برخی مراجع داشتند که هنوز به آن استناد میکنند. نیروهای تربیت شده آنان به سه دسته تقسیم شدند: برخی مخالف انقلاب، برخی موافق انقلاب، و برخی بی تفاوت. انجمن حجتیه چند ماه قبل از انقلاب (شهریور ۵۷) مواضعش در رابطه با سیاست را تغییر داد و با انقلاب همراه شد. پس از انقلاب از سوی برخی رهبران انقلابی، انجمن بعنوان یک عنصر خطرناک معرفی شد.

مثلا امام خمینی که روزگاری آقای حلبی را تایید میکرد، به تدریج به حرکت انجمن بدبین شد و حمایت خود را قطع کرد. و آنان پس از کش و قوس ها، در سال ۶۲ ه.ش ضمن بیانیه ای، بطور رسمی تعطیلی خود را اعلام کردند. اکنون که حدود ۳۵ سال از انحلال آنان میگذرد، هر از چندی، برخی جناح ها باز از نفوذ انجمن سخن میگویند.

۳.

الف- اوتاد

(از یاران برجسته امام زمان) از آنجا که اوتاد جمع و تد بمعنای میخ است، بنظر می رسد این گروه، از مردان بسیار خالص و دلاور هستند که همچون کوه استوار در خدمت به آنحضرت به سر می برند. (۱) در روایات است که اوتاد ۳۰ تن از یاران خاص حضرت مهدی اند که همیشه در خدمت ایشانند. امام صادق فرموده اند: به ناگزیر برای صاحب این امر، غیبتی است.... و با وجود سی نفر مُلازم هیچگونه وحشتی نخواهد بود. (۲)

ب- البیعةُ لله

از برخی روایات معتبر اسلامی اینگونه استفاده میشود که شعار پرچم پر افتخار امام زمان هنگام ظهور، جمله البیعةُ لله است. (۳) در برخی روایات دیگر گفته شده: البیعةُ لله ندائی است که جبرئیل به گوش جهانیان میرساند و مردم شتابان می آیند و با حضرت مهدی بیعت میکنند. (۴)

(۱) بحارالانوار ج ۵۳؛

(۲) الکافی ج ۱ ص ۳۴۰؛

(۳) کمال الدین ج ۲ ص ۶۵۴؛

(۴) الارشاد شیخ مفید ج ۲ ص ۳۷۹

۴.

پ- پرچم های سیاه

در احادیث مربوط به حضرت مهدی و ظهور، از "پرچم های سیاه از خراسان" سخن به میان آمده. با این مضمون که پیش از ظهور امام مهدی، در منطقه خراسان (خراسان قدیم شامل قسمتهای زیادی از ایران، افغانستان، ترکمنستان، تاجیکستان و ازبکستان) انقلابی برپا میشود و مردم با پرچم های سیاهی که به اهتزاز درآوردند به حرکت میافتند. (۱)

امام باقر: پرچمهای سیاهی از خراسان بیرون می آید و به جانب کوفه حرکت میکنند. چون مهدی ظاهر شود، اینان کسی را برای بیعت نزد حضرت میفرستند. (۲)

در برخی احادیث، خروج پرچمهای سیاه در آستانه ظهور خواهد بود. رسول خدا میفرماید: هنگامیکه پرچمهای سیاه را که از خراسان می آیند دیدید، بسویش بشتابید، اگرچه با سر خوردن بر روی برفها باشد. بدرستی که در آن خلیفه مهدی است. (۳)

(۲و۱) الغیبه طوسی، ص ۴۵۲ و ۴۵۳

(۳) کشف الغمه ج ۲ ص ۴۷۲

۵.

پ- پرچم حضرت مهدی

در روایات آمده، پرچم حضرت مهدی، همان پرچم رسول الله است. امام صادق فرمودند: همراه او پرچم پیامبر است... جبرئیل پرچم را (برای مهدی) خواهد آورد. (۱) امام صادق به ابوبصیر درباره پرچم حضرت مهدی فرمودند: بخدا سوگند، آن پرچم نه از پنبه است و نه از کتان و نه از ابریشم و نه از حریر... از ورق بهشتی است. رسول خدا روز بدر، آنرا برافراشت و بعد در هم پیچید و به علی داد و نزد علی بود تا روز بصره رسید و علی آنرا برافراشت و خدا او را پیروز گردانید... اکنون پرچم نزد ماست. هیچ کس آن را نخواهد گشود تا آنگاه که قائم قیام کند و آن را افراشته کند. (۲)

ت- توقیع: به دست نوشته های امام زمان در زمان غیبت صغرا میگویند. از زمانهای دور، بین حاکمان و فرمانروایان، توقیع نویسی مرسوم بوده. در منابع فقهی و تاریخی نیز سخن از توقیع دیده میشود. این توقیعات توسط امام صادر میگردید و بوسیله نائبان خاص، در دوران غیبت صغری، به افراد میرسید.

(۲و۱) الغیبه نعمانی ص ۳۰۷ و ۳۰۹

۶.

ت- تشرُّف: یعنی ملاقات با حضرت مهدی

ج- جزیره خضرا: از مکان های ادعایی و بحث برانگیز محل زندگی امام زمان و فرزندان ایشان در دوران غیبت کبری میباشد. در برخی کتب دینی از این جزیره بعنوان محل زندگی حضرت نام برده شده است اما همه مطالب درباره آن، به دو تا داستان برمیگردد. که نقل کننده آن نامعلوم است و ایرادات اساسی بر آن وارد است از جمله اینکه هیچ یک از علما را نمی شناسیم که بطور مستقیم یا با واسطه آن را نقل کرده باشند.

متأسفانه با وجود تاکید فراوان دانشمندان شیعه مبنی بر افسانه بودن آن دو داستان، عده ای به ترویج آن اقدام کرده و بین داستان این جزیره و مثلث برمودا (که ساخته رسانه های غربی و افسانه سازان است) ارتباط برقرار کرده اند. برای توضیحات بیشتر، بهتر است به کتاب "جزیره خضرا در ترازوی نقد" اثر سید جعفر مرتضی و ترجمه محمد سپهری رجوع کنید.

ج- جعفر کذاب: جعفر فرزند امام هادی و عموی امام زمان است که پس از شهادت برادرش امام عسکری، مدعی جانشینی ایشان شد. به همین علت که ادعای امامت کرد، به کذاب (بسیار دروغگو) شهرت یافت. البته ایت شهرت و ادعای او در کلمات ائمه، از جمله امام سجاد علیه السلام، پیشگویی شده بود. عملکرد جعفر اینگونه قابل بررسی است. ۱- ادعای امامت. ۲- انکار وارث امام عسکری (توانست به کمک حکومت اموال امام عسکری را تصرف کند). ۳- تحریک دولتمردان بر ضد امام مهدی.

ح- حسین بن روح نوبختی: از نایبان و سفیران خاص حضرت مهدی بود.

ح- حکیمه خاتون: عمه پدر امام زمان و شاهد ولادت امام زمان و یکی از بانوان نقش آفرین در تاریخ شیعه است. از روایات اسلامی به روشنی میفهمیم که مادر حضرت مهدی، آموزه های دینی را در مکتب این بانوی بزرگوار فرا گرفته است.

خ- خروج خراسانی

در برخی روایات، خروج خراسانی یکی از نشانه های ظهور بیان شده است. اگرچه وی در این روایات به روشنی معرفی نشده، برخی او را مردی از بنی تمیم دانسته اند. در بیشتر روایاتی که از او نام برده اند، او را همراه سفیانی یاد کرده اند. امام صادق فرمودند: خروج خراسانی، سفیانی و یمانی در یک سال و یک ماه و یک روز تحقق می یابد و بین آنها پرچمی هدایتگر تر از یمانی نیست. (۱)

در برخی روایات، خراسانی و سفیانی به دو اسب مسابقه تشبیه شده اند که خراسانی از مشرق و سفیانی از مغرب به سوی کوفه در حرکتند. (۲)

خ- خضر نبی

در قرآن از وی بعنوان همراه حضرت موسی در آن داستان معروف یاد شده است. از روایات استفاده میشود که علاوه بر آنکه آن بنده شایسته خدا در دوران غیبت حضرت مهدی، مونس تنهایی های آن امام پنهان خواهد بود (۳)، در دوران حکومت آنحضرت نیز دارای نقش مهمی خواهد بود.

(۱) الغیبة طوسی ص ۴۴۶؛

(۲) الغیبة نعمانی ص ۲۵۹

(۳) کمال الدین؛ جلد ۲ ص ۳۹۰

خ- خسف به بیداء

از نشانه های حتمی قیام حضرت مهدی است. واژه خَسَف به معنای فرو رفتن و پنهان شدن است و "بیداء" نام سرزمینی بین مکه و مدینه است. منظور از خَسَف به بیداء آنست که سفیانی با لشگری عظیم به قصد جنگ با حضرت مهدی عازم مکه میشود، اما بین مکه و مدینه در محلی که به بیداء معروف است، بطور معجزه آسا به امر خدا در زمین فرو میروند. در روایات بسیاری از این حادثه بعنوان علائم حتمی ظهور یادآوری شده.

امام باقر میفرماید: «...سفیانی گروهی را به مدینه روانه کند و مهدی از آنجا به مکه رخت بریندد. خبر به فرمانده سپاه سفیانی رسد که مهدی بسوی مکه بیرون شده. او لشگری در پی حضرت میفرستد، ولی او را نیابد... فرمانده سپاه سفیانی در صحرا فرود می آید. آواز دهنده ای از آسمان ندا میکند: ای دشت، آن قوم را نابود ساز. پس آن نیز ایشان را به درون خود می برد و هیچ یک از آنان نجات نمی یابد...»

الغیبة نعمانی ص ۲۷۹ باب ۱۴

۱۰.

خ- خسوف و کسوف غیر عادی

در روایات، کسوف در نیمه ماه رمضان و خسوف در آخر یا اول همان ماه یکی از نشانه های ظهور یاد شده است. "کسوف" در روزهای نخست و روزهای آخر ماه، و "خسوف" در روزهای میانی ماه، طبیعی و عادی است. ولی خورشید گرفتگی در وسط ماه یا ماه گرفتگی در اوایل یا اواخر ماه، ظاهراً غیر عادی است.

امام باقر نیز فرموده اند: ۲ نشانه پیش از قیام قائم پدید می آید: یکی گرفتن خورشید در نیمهء رمضان و یکی گرفتن ماه در آخر آن... من به آنچه گفتم داناتر هستم. اینها دو نشانه اند که وقوع آنها، از زمان هبوط حضرت آدم سابقه ندارد.

کافی ج ۸ ص ۲۲؛ الغیبة نعمانی ص ۳۹۰

این نشانه، جزو علائم حتمی ظهور نیست ولی فلسفه این نشانه غیر عادی، میتواند بیدار کردن مردم از خواب غفلت باشد. البته برخی بر این باورند خسوف و کسوف این چنینی، در چهارچوب حوادث طبیعی و عادی نیز قابل بررسی است.

۱۱.

د- دابة الارض

به معنای بیرون آمدن جنبنده زمین است. این پدیده هم در روایات شیعه و هم اهل سنت مورد اشاره قرار گرفته و از آن بعنوان یکی از نشانه های قیامت یاد شده است. پیامبر فرمودند: ناگزیر ده چیز قبل از قیامت رخ خواهد داد، سفیانی، دجال، دابه و... (۱)

آنچه این اتفاق را نزد شیعه مهم ساخته روایاتی است که از «خروج دابة الارض» بعنوان رجعت امام علی یاد کرده است. امام باقر فرمودند: امام علی پس از ذکر اوصاف خود فرمود: ...من همان جنبنده ای هستم که با مردم سخن میگوید... (۲) در میان اهل سنت، درباره ماهیت "دابه" و چگونگی خروج او، سخن های فراوانی گفته شده.

در یک جمع‌بندی، دو نوع تفسیر درباره اش وجود دارد: ۱- گروهی آن را یک موجود جاندار و غیر عادی از غیر جنس انسان با شکلی عجیب دانسته اند. ۲- گروهی به پیروی از روایات پرشماری که وارد شده، او را یک انسان فوق العاده و متحرک و جنبنده و فعال و قدرتمند میدانند.

(۱) الغیبۃ طوسی ص ۴۳۶

(۲) کافی ج ۱ ص ۱۹۸

۱۲.

د- دجال

از نشانه های نزدیک شدن رستاخیز بزرگ در عصر ظهور است. دجال در زبان عرب بمعنی «آب طلا» است و به همین علت به افراد بسیار دروغگو که باطل را حق جلوه میدهند دجال میگویند. از روایات استفاده میشود که او ستمکاری است که در آخرالزمان مردم را گمراه خواهد کرد. در آموزه های سه دین یهودیت و مسیحیت و اسلام از وی سخن گفته شده است. در روایات شیعه از آن بعنوان حادثه ای مهم مقارن با ظهور امام زمان یاد شده است. درباره دجال چند احتمال وجود دارد:

۱- نام شخص معینی نیست و هر کس با حيله و نیرنگ در صدد فریب مردم باشد دجال است و در واقع گروهی شیاد هستند. در روایات از این دجال ها فراوان نام برده شده بین ۱۲ الی ۷۰ دجال. (۱) پیامبر فرمودند: پیش از خروج دجال، هفتاد دجال خروج خواهد کرد. (۲)

۲- از میان این دجال ها فردی که در دروغ گویی و مردم فریبی سرآمد بقیه است و فتنه اش بزرگتر است، نشانه ظهور مهدی است. یا همان دجال حقیقی.

از نکات شگفت آور و تامل برانگیز در انبوه روایات شیعه و سنی، این است که بیشتر پیروان دجال، یهودیان هستند. و در منابع اهل سنت آمده دجال به دست حضرت عیسی کشته خواهد شد.

(۱) بحارالانوار ج ۵۲؛

(۲) کنز العمال ج ۱۴

۱۳.

ر- رجعت

زنده شدن مومنان خالص و کافران خالص در عصر ظهور را رجعت گویند. رجعت در لغت بمعنای بازگشت است. یعنی بازگشت به جایی که قبلا هم آنجا بوده.

معنای اصطلاحی رجعت عبارتست از: بازگشت دو گروه از مردگان: مومنان محض و کافران محض - به همان صورتیکه در گذشته بودند- به دنیا پس از ظهور امام زمان و پیش از قیامت تا مومنان از برپایی حکومت جهانی عدل شاد شوند و کافران از ذلت و حقارت ستمگران اندوهگین شوند. (الرسائل الشریف ج ۱)

تاکید به قبول داشتن رجعت توسط مردم بدین صورت در روایات آمده است: امام صادق فرمودند: "از ما نیست کسی که بازگشت ما باور نداشته باشد" (من لایحضره الفقیه ج ۳).

"هر کس به هفت چیز باور داشته باشد، از جمله مومنان است، یکی... و ایمان به رجعت" (وسائل الشیعه ج ۲۰)
از این رو عده فراوانی از علمای شیعه، اعتقاد به رجعت را از ضروریات مذهب دانسته اند.

۱۴.

ر- رجعت کنندگان

روایات مربوط به رجعت کنندگان به دنیا متعدد هستند که برخی از مهمترین آنها میپردازیم:

امام صادق فرموده اند: هیچ مومنی کشته شده نیست مگر اینکه باز میگردد تا به مرگ طبیعی از دنیا برود و برنمیگردد مگر مومنان محض و کافران محض. (۱)

اولین کسی که به دنیا برمیگردد، حسین بن علی و یارانش هستند، نیز یزید بن معاویه و یارانش، که حضرت یک یک آنان را به هلاکت خواهند رساند. (۲)

همراه قائم ۱۳ زن خواهند بود... برای مداوای مجروحین و رسیدگی به مجروحان... (۳)

در برخی روایات آمده امام زمان هنگام رحلت، سر بر زانوی امام حسین نهاده و جان میدهد و امام حسین کفن و دفن ایشان را انجام میدهند و ایشان سالهای بسیار زیاد پس از حضرت مهدی حکومت خواهند کرد. (۴)

(۱) تفسیر قمی، ج ۲؛

(۲) تفسیر عیاشی، ج ۲؛

(۳) دلائل الامامه، ص ۲۵۹؛

(۴) کافی، ج ۸ ص ۲۰۶

۱۵.

ر- رکن و مقام

در روایات مهدویت وقتی سخن از رکن و مقام (کنار کعبه) میشود، مربوط به یکی از موارد زیر است:

۱- محل بیعت مردم با حضرت مهدی در ابتدای ظهور. پیامبر فرمودند: مهدی امتم میان ایشان (امامان) محمدی است که زمین را از عدل و داد پر میکند... بخدا سوگند من کسانی را که میان رکن و مقام با او بیعت میکنند، میشناسم... (۱)

۲- محل کشته شدن نفس زکیه و رخ دادن یکی از علائم حتمی ظهور. امام باقر پس از بیان پاره ای از نشانه های ظهور، فرمودند: و جوانی از آل محمد که نامش محمد بن حسن -یا نفس زکیه- است، بین رکن و مقام کشته شود... (۲)

(۱) کمال الدین ج ۱ باب ۲۴

(۲) کمال الدین ج ۱ باب ۳۲

ز- زبور داود

در قرآن زبور، نام کتاب حضرت داود آمده. این کتاب مجموعه ای از مناجات ها و اندرزهای داود پیامبر است که در میان این کتاب، نویدهایی به ظهور منجی موعود داده شده است.

ز- زیارت ناحیه مقدسه

ناحیه در لغت بمعنی جانب است. در غیبت صغری از حضرت مهدی به «ناحیه» تعبیر شده است. شخصی بنام اربلی آن را رمزی بین شیعیان و آن حضرت و اطرافیان نزدی او یاد کرده و میگوید و در آن زمان شیعیان ایشان را با این نام میشناختند.

و زیارتنامه ای است که به امام زمان نسبت داده شده. برخی از علمای شیعه نیز آن را تایید میکنند. متن زیارت خطاب به امام حسین و شهدای کربلا است و از مضامین بلندی در آن استفاده شده است.

زیارت ناحیه عملکرد ستمگرانه بنی امیه را طوری بازگو کرده که تمام مردم دنیا میفهمند در کربلا چه جرم و جنایت بزرگی به فرزندان رسول خدا وارد شده. هیچ زیارتی عمق فاجعه کربلا را همانند زیارت ناحیه مقدسه بیان نکرده است. معمولاً فقط در روز عاشورا این زیارت را میخوانند.

س- سازمان وکالت

به تشکیلاتی برای آسان سازی ارتباط مردم با حضرت مهدی، در غیبت صغرا می گویند. یکی از تشکل های مهمی که در دوران امامان پیش از امام زمان شکل گرفت، تشکیلات وکالت بود. امامان بزرگوار برای آماده کردن هرچه بیشتر مردم، برای تحمل دوران غیبت حضرت مهدی، به وجود آوردند و از زمان امام کاظم راه اندازی شد تا بدینوسیله، امور را به عهده افراد شایسته بگذارند.

س- سامرا

زادگاه حضرت مهدی و محل دفن امام هادی و امام حسن عسکری میباشد. سردابی که محل عبادت و استراحت امامان بود نیز در آنجا قرار دارد. روایات زیادی وجود دارد که نشان میدهد امام مهدی با پدرشان در سامرا زندگی میکردند.

س- سرداب سامرا

محل آغاز غیبت حضرت مهدی میباشد. در گذشته بیشتر خانه ها در مناطق گرمسیر عراق، سرداب (زیرزمین) داشتند تا ساکنان منزل از گرما در امان باشند.

سردابی که در منزل حضرت مهدی بود، محل زندگی و عبادتِ امام هادی، امام حسن عسکری و امام مهدی بود و بیشتر دیدارها با حضرت ولی عصر در زمان پدر، در همین سرداب صورت میگرفت و به همین علت است که شیعیان پس از زیارت امام هادی و امام عسکری، در این محل حاضر میشوند و نماز میخوانند.

نکته مهم اینکه بدون تردید زائران، فقط از آن جهت به این مکان مقدس احترام می گذارند که محل سکونت، زندگی، عبادت، نیایش و تلاوت قرآن انسانهای کامل بوده است. و از این رو زوَّار در آنجا نماز میخوانند و کسی بر این عقیده نیست که امام مهدی در آن سرداب سکونت دارد یا از آنجا ظهور خواهد کرد.

۱۹.

س - سفیانی (بخش اول)

نام و نسب او: امام صادق فرمودند: پسر خورنده جگرها (هند جگرخوار) از بیابانی خشک خروج میکند... نامش عثمان و نام پدرش عنبسه است. او از فرزندان ابوسفیان است. (۱)

ویژگی هایش: امام باقر فرمودند: سفیانی... هرگز خدا را نپرستیده و هرگز مکه و مدینه را ندیده است. او میگوید: خدایا انتقام، سپس دوزخ. (۲)

امام صادق: اگر سفیانی را بینی، خبیث ترین انسانها را دیده ای... به قدری خبیث است که زنی را که از او فرزند دارد زنده به گور میکند از ترس آنکه مبادا مکانش را نشان بدهد. (۳)

حتمی بودن قیامش: امام باقر: برخی از امور غیر حتمی اند و برخی حتمی، و سفیانی از جمله امور حتمی است که چاره و گریزی از آن نیست. (۴)

امام رضا فرمودند: قیام قائم از سوی خدا حتمی است و خروج سفیانی نیز از سوی خدا حتمی است و هرگز بدون سفیانی، قائمی نخواهد بود. (۵)

۳۱) کمال الدین باب ۵۷؛

۴۲) غیبیه نعمانی باب ۱۸؛

۵) قرب الاسناد ح ۱۳۲۹؛

۲۰.

س - سفیانی (بخش دوم)

زمان قیامش: امام باقر فرمودند: سفیانی و قائم در یک سال خواهند بود. (۱)

امام صادق فرمودند: خروج سفیانی از امور حتمی است و در ماه رجب واقع میشود. (۲) (البته این احتمال نیز وجود دارد که در ماه دیگری خروج کند و بداء حاصل شود و زمانش تغییر کند.)

اقداماتش: او در شام خروج میکند. با تظاهر به دینداری مردم فراوانی را فریب میدهد و در کشورهای اسلامی کشتار راه می اندازد و برای کشتن آنان جایزه تعیین میکند. مدت حکومتش ۹ ماه است. پس از ظهور امام زمان، لشکری برای جنگ میفرستد ولی در منطقه بیداء (بین مکه و مدینه) به امر خدا همه لشکریانش جز چند نفر، در زمین فرو رفته و هلاک میشوند. (۳)

(۱) غیبۀ نعمانی باب ۱۴؛

(۲) کمال الدین باب ۵۷؛

(۳) فرهنگنامه مهدویت ص ۲۰۵

۲۱.

س- سید حسنی

از نشانه های قیام حضرت مهدی، خروج سید حسنی است. درباره شخصیت وی در روایات سخنی به میان نیامده است. امام صادق درباره سرانجام او میفرماید: آن گاه که سید حسنی خروج کند، اهل مکه بر او هجوم آورده و به قتل می رسانند و سرش را بریده برای شامی میفرستند. در این هنگام صاحب الامر ظهور می کند... (کافی؛ ج ۸؛ ص ۲۲۴)

ش - شرایط ظهور

یعنی زمینه هایی که امکان تحقق ظهور امام زمان را فراهم می کند. شرایط ظهور با علائم ظهور فرق دارد. این شرایط بطور کامل برای ما روشن نیست اما با بهره گیری از روایات اهل بیت به نکات زیر می رسیم:

۱- وجود برنامه و طرحی متعالی که با ساختاری هدفمند سعادت را برای بشر به ارمغان بیاورد. ۲- وجود رهبری بزرگ از طرف خدا. ۳- وجود یاران پاکدل و فداکار که برای دفاع همه جانبه از امام معصوم آمادگی کامل دارند.

۲۲.

ش- شعیب بن صالح

از رخدادهای سال ظهور میباشد. امام سجاد فرمودند: خروج شعیب بن صالح پس از عوف سلمی و قبل از خروج سفیانی است.

شیخ صدوق خروج او را از نیشابور ذکر کرده است. از برخی روایات نیز استفاده میشود که ایشان پرچم دار حضرت مهدی است و نزد ایشان انجام وظیفه می کند.

الخرائج والجرائج ج ۳ ؛ کمال الدین ج ۲

ص- صاحب الدار، صاحب الامر، صاحب السیف، صاحب الغیبۀ

تمامی موارد یاد شده از القاب حضرت مهدی می باشد که در روایات گوناگون از آنها یاد شده است.

ص - صیحه ی آسمانی ۳/۱

صیحه (ندای) آسمانی، از نشانه های ظهور و قیام حضرت مهدی است. صیحه یعنی بلند شدن صدا و ظاهر شدن آن، و گاهی فقط به صدا گفته می شود. اینجا منظور از صیحه آسمانی، صدایی است که در آستانه ی ظهور حضرت مهدی همه ی مردم آن را از آسمان می شنوند. (الغیبه نعمانی ص ۲۵۳) هم از شیعیان و هم از اهل سنت روایاتی وارد شده است. امام باقر فرمودند: ندا کننده ای از آسمان، نام قائم را صدا می زند. شرق و غرب زمین آن را می شنوند. از وحشت این صدا، خوابیده ها بیدار، ایستادگان نشسته، و نشستگان بر دو پای خود می ایستند. رحمت خدا بر کسی که از این صدا عبرت گیرد و آن را اجابت کند. زیرا صدای نخست، صدای جبرئیل است. (الغیبه نعمانی ص ۲۵۳)

ادامه در قسمت بعدی...

ص - صیحه آسمانی ۳/۲

ادامه از شماره ی قبل...

برخی از آیات قرآن از جمله آیه ۲ سوره قمر، آیات ۸ تا ۱۰ سوره مدثر و ۴۱ و ۴۲ سوره ق و... به این ندای آسمانی خبر داده اند.

محتوای این ندای آسمانی در روایات بدین صورت آمده است:

- ۱- حجت خدا ظاهر شد. ۲- حق با اوست. ۳- حق با آل محمد است. ۴- حق با حضرت علی و شیعیان اوست. ۵- خدا او را برای نابودی ستمگران برانگیخته است. ۶- دیگر دوران ستمگری سپری شده. ۷- او امیر شماسست و فرمان به دست اوست.
- ۸- از او اطاعت کنید. ۹- بسوی او در مکه بشتابید. ۱۰- یاران او، اولیای پروردگارند.

کتاب در آستانه ظهور، ص ۸۸

ص - صیحه آسمانی ۳ / ۳

مخاطبان ندای آسمانی و زبان آن: تمام اهل زمین، صدای آسمانی را می شنوند، و هر گروه و ملتی آن را به زبان مادری خود می شنود: امام صادق فرمودند: ندا دهنده ای بنام قائم ندا می دهد... هر قوم آن را با زبان خود می شنود. (کمال الدین باب ۵۷)

صدای شیطانی: در روایات از صدای دیگری نیز گفتگو شده که از ناحیه شیطان می رسد و #بعد از صدای آسمانی شنیده میشود. امام باقر فرمودند: و در پایان روز صدای ابلیس ملعون است که ندا میدهد: "بدانید که فلانی مظلومانه کشته شد" و چه بسا افراد زیادی شک کنند و سرگردان شوند... (الغیبه نعمانی باب ۱۴)

وظیفه ی ما: امام باقر فرمودند: از صدای اول پیروی کنید و از صدای دوم بپرهیزید تا بوسیله آن دچار گرفتاری نشوید. (الغیبه نعمانی باب ۱۴)

۲۶.

ط - طرید

در روایات از حضرت مهدی با لقب "طرید" یاد شده؛ طرید به معنای طرد شده از سوی مردم است.

ط - طی الارض

به معنای جابجایی بسیار سریع برای انسان است. در روایات فراوانی درباره حضرت مهدی و یارانش از چگونگی طی مسافت ایشان بعنوان طی الارض تعبیر شده. امام رضا فرموده اند: او، کسی است که زمین برای او درنور دیده میشود. (کمال الدین ج ۲)

ع - عثمان بن سعید عمری

وی نخستین نایب خاص حضرت بود.

ع - عسکریه

فرقه ای از شیعیان بودند که امام عسکری را مهدی موعود می پنداشتند و به غیبت او قائل شدند.

۲۷.

ع - علائم ظهور

به پدیده های پیشین، همزمان و پس از ظهور و مرتبط با آن، علائم ظهور می گویند. عبارت است از آن دسته از رخداد ها که طبق پیشبینی معصومین رخ خواهد داد.

که بر دو نوع هستند: علائم حتمی (که حتما اتفاق خواهند افتاد) و علائم غیر حتمی (که مشروط به اموری است که در صورت تحقق آنها، پدید می آید).

امام صادق فرمودند: پیش از قیام قائم، ۵ علامت (نشانه) حتمی هست که عبارتند از: یمانی، سفیانی، صدای آسمانی، کشته شدن نفس زکیه، فرو رفتن زمین در منطقه بیداء. (کمال الدین، باب ۵۷)

ع - علی بن محمد سمري

وی چهارمین و آخرین نایب خاص حضرت مهدی در دوران غیبت صغری بود.

غ- غیبت

غیبت در لغت بمعنی ناپدید شدن از دیدگان است. یعنی حاضر است ولی ظاهر نیست. (قبلا بوده و الان نیست). در استفاده از روایات، سه دیدگاه درباره چگونگی غیبت قابل ارائه است:

- ۱- پنهانی جسم (ناپیدایی) ۲- پنهانی عنوان (ناشناسی) ۳- پنهانی جسم و عنوان به تناسب شرایط
- فلسفه غیبت امام زمان: ۱- حفظ جان حضرت. ۲- آزمایش انسان ها. ۳- آزادگی از بیعت دیگران. ۴- تأدیب (ادب کردن) انسان ها. (برای اختصار، از آوردن روایات مربوط به هر کدام، پرهیز شده است)
- انواع غیبت: غیبت صغری و کبری

غ- غیبت صغری:

برخی این دوران غیبت حضرت را از بدو ولادت امام زمان و برخی از شهادت امام حسن عسکری میدانند. در واقع نوعی آماده سازی برای غیبت طولانی بود. غیبت صغری با ویژگی های خاص خود، دورانی لازم و ضروری بود. برخی از این ویژگی ها:

- ۱- محدود بودن به زمان معین ۲- پنهان نبودن حضرت از همگان ۳- ارتباط با مردم توسط افراد خاص
- غ- غیبت کبری:

با پایان یافتن دوران غیبت صغری و درگذشت چهارمین و آخرین نائب خاص حضرت، غیبت کبری آغاز شد که تا امروز ادامه داشته. ویژگی های این دوران عبارتند از:

- ۱- طولانی بودن ۲- نامشخص بودن پایان آن ۳- قطع ارتباط ظاهری با مردم ۴- عام بودن نیابت در این دوران ۵- فراگیر شدن حاکمیت ستم در زمین ۶- شدت یافتن آزمایش های الهی

ف- فرید

از لقب های حضرت مهدی است. در لغت به معنای "تک" است. امام علی فرمودند: صاحب این امر، شرید (آواره) و طرید (رانده) و فرید (تک) و وحید (تنها) است. (کمال الدین ج ۱ باب ۲۶)

ف- فوتوریسم

یعنی اعتقاد به دوره آخرالزمان و انتظار ظهور منجی غیبی و مصلح جهانی. یکی از مسائلی است که در بحث های تتولوژیک تمام مذاهب آسمانی، درباره آن بحث و گفتگو شده است.

از القاب حضرت مهدی است. با مراجعه به روایات می فهمیم هیچ لقبی به اندازه قائم، برای ایشان مورد استفاده قرار نگرفته است. گویا از آنجا که قیام آنحضرت درخشان ترین فصل زندگی شان است، ائمه به این لقب و صفت ایشان را می خواندند.

۳۱

ک- کمال الدین و تمام النعمه

کتابی بسیار خوب درباره مهدویت که به سفارش امام زمان و توسط شیخ صدوق نگارش شده است.

ک- کیسانیه

از نخستین گروه های منحرف در مهدویت است. (برای مطالعه بیشتر به کتاب فرهنگنامه مهدویت نوشته خدامراد سلیمیان رجوع شود)

ل- لوح حضرت زهرا

از روایت های مهم درباره امام مهدی و یارانش می باشد. در بین روایاتی که از معصومین درباره حضرت مهدی رسیده، حدیث لوح حضرت زهرا از جایگاه والایی برخوردار است.

۳۲

م- مادر حضرت مهدی

در کانون خانواده ی امام عسکری، آن بانوی گرامی را با نامهای مختلفی از قبیل نرجس، سوسن، صقیل، حدیثه، حکیمه، ملیکه، ریحانه و خمت صدا میزدند. از دیدگاه یکی از پژوهشگران، سبب تعدد نامهای مادر حضرت مهدی، علاقه و محبت فراوان علاقه فراوان امام عسکری به او بوده چرا که نامهای گل ها و شکوفه ها را بر وی نهاده بودند.

م- محمد بن عثمان بن سعید عمری

دومین نائب خاص حضرت مهدی در دوران غیبت صغری بود. برخی ویژگی های این نایب حضرت عبارتند از: ۱-وی فرزند نخستین نایب حضرت بود و از موقعیت نیابت بطور کامل آگاهی داشت. ۲-همانند پدرش از سوی دو امام به نیابت امام زمان نصب شده بود. ۳-در مقایسه با دیگر نایبان، زمان بیشتری نایب حضرت بود. ۴-وی مرجع در مسایل فقهی و اجتماعی و... برای شیعیان بود. ۵-از وظایف او مبارزه با مدعیان دروغین بود.

۳۳

م- مدعیان بایبیت

دروغگویان مدعی باب مهدی بودن هستند. مدعی رابطه با حضرت بودند. عواملی که باعث میشد خود را رابط بین مردم و امام معرفی کنند عبارتند از: ۱- سستی ایمان. ۲- طمع در اموال امام. ۳- رسیدن به شهرت. ۴- انگیزه های سیاسی.

م- مرجع تقلید

مراجع تقلید نایبان عام حضرت مهدی در دوران غیبت هستند. عقل، دستور می دهد که فرد ناآگاه، از دانشمندی آگاه و دانا راهنمایی بجوید و از او تقلید کند.

م- مرکز حکومت امام زمان

مرکز آن، مسجد کوفه می باشد.

۳۴.

م- مرگ سرخ

کشتار فراگیر در آستانه ظهور را مرگ سرخ میگویند. در روایات فراوانی گفته شده است در آستانه ظهور، جنگ های خونین فراوانی رخ خواهد داد که مردم بسیاری کشته می شوند. حضرت علی در اینباره فرموده اند:

در آستانه ی قیام قائم، مرگ سرخ، مرگ سفید و ملخ هایی به هنگام و ملخ هایی نابه هنگام، همچون خون خواهد بود. اما مرگ سرخ، {کشته شدن با} شمشیر است و مرگ سفید بوسیله طاعون است.

الغیبه طوسی ص ۴۳۸

۳۵.

م - مسجد سهله

منزل حضرت مهدی در دوران ظهور می باشد. درباره محل زندگی حضرت در عصر ظهور روایات فراوان است و بطور عمده مسجد سهله منزل ایشان و کوفه پایگاه حکومتی ایشان معرفی شده است.

امام صادق به ابوبصیر فرمودند: گویی فرود آمدن قائم علیه السلام را با اهل و عیالش در مسجد سهله با چشم خود می بینم. ابوبصیر پرسید آیا محل اقامت دائمی ایشان در مسجد سهله خواهد بود؟

حضرت پاسخ دادند: آری، مسجد سهله اقامتگاه حضرت ادريس و حضرت ابراهيم بود و خدا پیامبری را بر نیانگیخت مگر در مسجد سهله نماز گزارده است.

بحار الانوار ج ۹۷ ص ۴۳۵ ح ۳

۳۶.

از مکان های منسوب به حضرت مهدی است. این مکان بیشتر در روایات مربوط به عصر ظهور و حاکمیت ایشان، وارد شده است. از روایات استفاده میشود که این مسجد پایگاهی مهم است که برخی از این قرار است:

(۱) مرکز دادرسی؛ (مرکز قضاوت)

(۲) مرکز تبلیغ دینی؛ (حضرت در آنجا منبر خواهند رفت و خطبه خواهند خواند)

(۳) محل اقامه جمعه و جماعت

(۴) محل برگزاری کلاسهای آموزش قرآن

فرهنگ نامه مهدویت؛ ص ۴۰۰

۳۷.

ن - ناحیه مقدسه

منطقه سکونت امام عسکری و امام مهدی و وابستگان به آن ها است. ناحیه در لغت بمعنای جانب و جمع آن، نواحی است. در غیبت صغری از حضرت مهدی و گاهی نایب خاص ایشان، با این واژه تعبیر شده است و برای تقیه از این نام استفاده میشود.

شخصی با نام اربلی، این نام حضرت را بعنوان رمزی بین شیعیان و امام مهدی می داند و از آن یاد کرده است.

۳۸.

و - وکلای حضرت مهدی

یکی از مجموعه هایی که در دوران امامان پیش از حضرت مهدی شکل گرفت، سازمان وکالت بود. آن امامان بزرگوار، این تشکیلات را برای آماده کردن هرچه بیشتر مردم برای تحمل دوران غیبت، به وجود آوردند؛ از این رو هرچه بیشتر می کوشیدند از رویارویی مستقیم، کاسته و امور را به عهدهی افراد شایسته بگذارند.

این تشکیلات به گونه ی رسمی در زمان امام کاظم پدید آمد و در زمان حضرت مهدی به اوج خود رسید.

برخی از این وکلا، که در عصر غیبت به واسطه ی نایبی با امام زمان در ارتباط بودند، عبارتند از:

- احمد بن اسحاق (وکیل در قم)
- محمد بن شاذان (وکیل در نیشابور)
- ابوالحسین محمد بن جعفر اسدی (وکیل در ری)
- ابراهیم بن مهزیار (وکیل در اهواز)

ی - یاجوج و ماجوج

در دو سوره کهف و انبیاء در قرآن از یاجوج و ماجوج سخن به میان آمده و به خوبی گواهی میدهد که این دو نام، متعلق به دو قبیله وحشی خونخوار بوده است که مزاحمت شدیدی برای ساکنان اطراف مرکز سکونت خود داشتند. در تورات نیز با نام گوگ و ماگوگ از آنها یاد شده.

ارتباط یاجوج و ماجوج با مهدویت، از روایاتی به دست می آید که آنها را یکی از نشانه های نزدیک شدن قیامت دانسته است. در برخی از روایات، پراکنده شدن یاجوج و ماجوج بر روی زمین، در کنار خروج دجال و نزول حضرت عیسی ذکر شده است؛ بنابراین میتوان این احتمال را مطرح کرد که این رخداد در عصر ظهور حضرت مهدی یا در آستانه ی قیامت، رخ خواهد داد.

مقصود از یاجوج و ماجوج صرفاً افراد شرور با ویژگی خاص نیست، بلکه میتواند این حقیقت در هر گروهی باشد که در آخرالزمان مقابل حق می ایستند و اقدام به شرارت میکنند.

ی - یالثارات الحسین

ثار در لغت به معنای خون خواهی است. یالثارات الحسین شعار یاران حضرت مهدی است که به خون خواهی امام حسین، هنگام قیام آن حضرت سر خواهند داد.

در برخی روایات، این عبارت شعار فرشتگان به هنگام یاری حضرت مهدی یاد شده است. البته روشن است چون اباعبدالله آینه ی تمام نمای حق و حقیقت و دشمنان او باطل مطلق هستند؛ انتقام از خون امام حسین، انتقام از خون همه ی مظلومان در طول تاریخ خواهد بود و آن حکومت عدل جهانی، برآورنده ی آرزوی همه ی فرودستان جهان در طول تاریخ. به امید آن روز نورانی...